

REGIONALNE FORMY ARCHITEKTURY

JAK BUDOWAĆ DOM NA TERENIE PARKU

Dla uniknięcia niespodzianek należy przed podjęciem decyzji o budowie domu sprawdzić w Urzędzie Gminy jakie jest określenie funkcji terenu w studium uwarunkowań lub w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

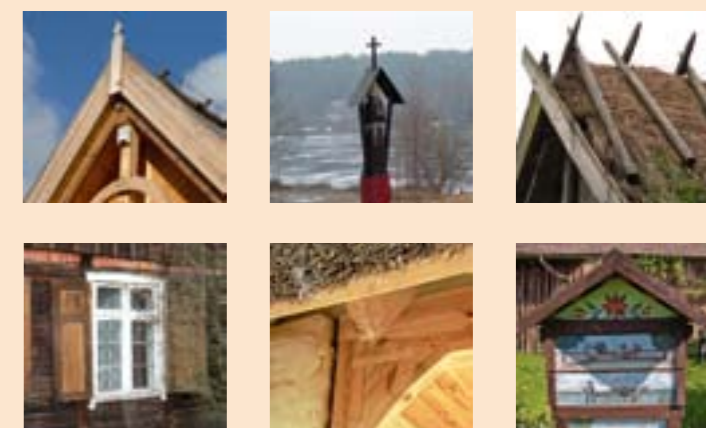
W przypadku braku planu miejscowego i zamiaru wystąpienia o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu należy sprawdzić projekt planu ochrony przyrody Zaborskiego Parku Krajobrazowego, aby uniknąć budowy na terenach będących pod szczególną ochroną.

Projekty decyzji o warunkach zabudowy oraz projekty budowlane są uzgadniane i opiniowane przez służby ochrony przyrody. Kryterium oceny projektu decyzji jest zgodność z planem ochrony oraz kontynuowanie i zachowanie dawnych wzorców architektury i zagospodarowania charakterystycznych dla południowych Kaszub. Takie postępowanie pozwoli na uniknięcie niepotrzebnych nieporozumień, zachowanie walorów kulturowych i krajobrazowych oraz powstrzymanie fali unifikacji architektury. Obecnie na rynku dzięki dofinansowaniu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku pojawiły się projekty gotowe domów mieszkalnych, nawiązujące pod względem architektury, zastosowanych materiałów elewacyjnych jak i układu wnętrza do tradycyjnej zabudowy wiejskiej. Szczegółowe informacje można uzyskać w Dyrekcji Zaborskiego Parku Krajobrazowego w Charzykowach.

Generalne zalecenia urbanistyczno-architektoniczne:

- przy zabudowie siedliskowej oraz pozostałej zabudowie w przypadku, gdy wielkość działki na to pozwoli, wskazane jest kształtowanie zabudowy w formie nawiązującej do tradycyjnej zagrody z budynkiem mieszkalnym, budynkami gospodarczymi oraz obiektami małej architektury okalającymi wewnętrzne podwórze;
- materiał budowlany: drewno, cegła, kamień, trzcina;
- wszystkie obiekty budowlane należy zharmonizować ze sobą pod względem materiału i formy;
- rzut budynków w formie prostokąta bądź wydłużonego prostokąta o proporcjach 1 do 2 lub 1 do 1,5; preferowane wymiary rzutu – a x b: 6-9 m x 10-14 m;
- niedopuszczalne rzuty na planie kwadratu bądź zbliżone do kwadratu (z wyjątkiem niewielkich budynków gospodarczych w zespołach zagrodowych);
- poziom posadowienia parteru nie więcej niż 0,45 m nad teren;
- wysokość okapu nad terenem nie powinna być większa niż 3 m;
- budynki jednokondygnacyjne z dachem dwuspadowym w zakresie 45-50 stopni lub budynki jednokondygnacyjne ze ścianką kolankową z dachem półpłaskim w zakresie 15-30 stopni;
- pokrycie dachu: wskazana strzecha, gont, wiór osikowy lub dachówka ceramiczna, względnie cementowa, o kolorystyce stonowanej; zakaz stosowania pokryć dachowych o agresywnej, jaskrawej barwie (wykluczony kolor niebieski i granatowy);
- dla budynków jednokondygnacyjnych ze ścianką kolankową i gospodarczych dla pokryć dachowych dopuszczalna – papa, dachówka bitumiczna w kolorach zgaszonych (ciemna czerwień i brąz, wykluczony kolor niebieski i granatowy); w szczególnych przypadkach dopuszczalna blachodachówka;
- materiał na elewacje – drewno lub w układzinie ceglanej – cegła licówka lub konstrukcja szkieletowa; wykluczone jaskrawe kolory elewacji; wskazane oszalowanie szczytów i stosowanie podmurówki kamiennej;
- detal architektoniczny: szalowanie szczytów, wprowadzenie pazdrów, okna wielokwaterowe (6-8 kwater) z drewnianymi okiennicami; drewniane ganki wejściowe;
- projektowaną zieleń na działce, głównie drzewa i krzewy, powinny stanowić przede wszystkim gatunki rodzime;

Zabory to nazwa historyczna odnosząca się do terenu położonego „za borami” patrząc z dawnych ośrodków władzy i administracji świeckiej czy duchownej. Swym zasięgiem obejmują południową część Kaszub. Zabory stanowiły odrębną całość w stosunku do sąsiadujących ziem i były wymieniane w czasach książęcych jako „terra Zaborensis”, zaś w czasach krzyżackich jako „land Sabor”.

Dzięki utworzeniu w 1990r. Zaborskiego Parku Krajobrazowego znaczna część tej Zaborskiej Krainy objęta jest ochroną.

Parki krajobrazowe w Polsce, tworzone na podstawie ustawy o ochronie przyrody, obejmują obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe.

Celem działalności Zaborskiego Parku Krajobrazowego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu jest:

- ochrona i wyeksponowanie zachowanych wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego Ziemi Zaborskiej;
- ochrona tożsamości kulturowej obszaru, a zwłaszcza kultury organizacji struktur osadniczych i sieci dróg, organizacji przestrzennej osad i wsi;
- zabezpieczenie przed degradacją i ochrona zachowanych enklaw rodzimego krajobrazu kultury osadniczej kaszubskich wsi;
- propagowanie i kontynuacja wzorców architektury i zagospodarowania charakterystycznych dla tego regionu i stymulowanie korzystania z nich przy wszelkich nowych działaniach kształtujących przestrzeń Parku.

Tekst: Mariusz Grzempa
Zdjęcia: A. Wysocka, M. Grzempa, S. Sumiński, W. Winkowski
Skład i druk: Drukarnia „STANDRUK”, Chojnice, tel. (052) 39 743 32

Zaborski Park Krajobrazowy
89-606 Charzykowy • ul. Turystyczna 10
tel./fax: (052) 39 609 64 • www.zaborypark.eco.pl • e-mail: zaborypk@poczta.onet.pl

Wydano ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku

Chata drewniana w Peplinie

ZABUDOWA DREWNIANA

INSPIRACJE

Architektura na obszarze Zaborskiego Parku Krajobrazowego kształtowana była na przestrzeni wieków pod wpływem przemian ekonomicznych, społecznych, etnicznych i politycznych.

Specyficzną cechą tego terenu jest położenie pograniczne w stosunku do dawnych historycznych podziałów administracyjnych.

Rozwój tradycyjnego budownictwa na wsi kaszubskiej następował dzięki warunkom fizjograficznym ułatwiającym stosowanie tradycyjnego budulca – drewna, a także na skutek czynników osadniczych. Gęsto zalesione, nieurodzajne połacie sandrów Ziemi Zaborskiej były pomijane zarówno w średniowieczu, jak i w okresach nowszych przez większe fale kolonizacyjne.

Najstarsze osady wiejskie porozrzucane po obszarze dzisiejszego ZPK zamieszkałe były prawie wyłącznie przez ludność rodzimą. Zapewne dlatego terytorium południowych Kaszub zachowało tradycje budownictwa, które też w znacznej mierze stosowała rodzima ludność kaszubska.

Stosunkowo niska cena drewna umożliwiała nabywanie go przez uboższą ludność od szlachty i gburów. Drewno było najtańszym i prawie wyłącznym surowcem stosowanym do budowy chałup i zabudowań gospodarczych.

Najbardziej rozpowszechnione na Zaborach były domy o konstrukcji zrębowej posadowione na prostym i niskim fundamencie kamiennym. Dachy dwuspadowe kryte były słomą lub trzciną, wzmocnione koźlinami oraz wzbogacane ozdobami nadszczytowymi takimi jak pazdury. Konstrukcję zrębową wznoszono z poziomych bali drewnianych, połączonych w narożnikach. Belki zachodzą na siebie w rogach „na zakładkę” dzięki odpowiednim wycięciom. Szczeliny między balami wypełniało się głównie mchem, tzw. „ogacanie chałup”.

CHOCIŃSKI MŁYN

KASZUBA

SEPIOT

PŁĘSNO

LEŚNO

SWORNEGACE

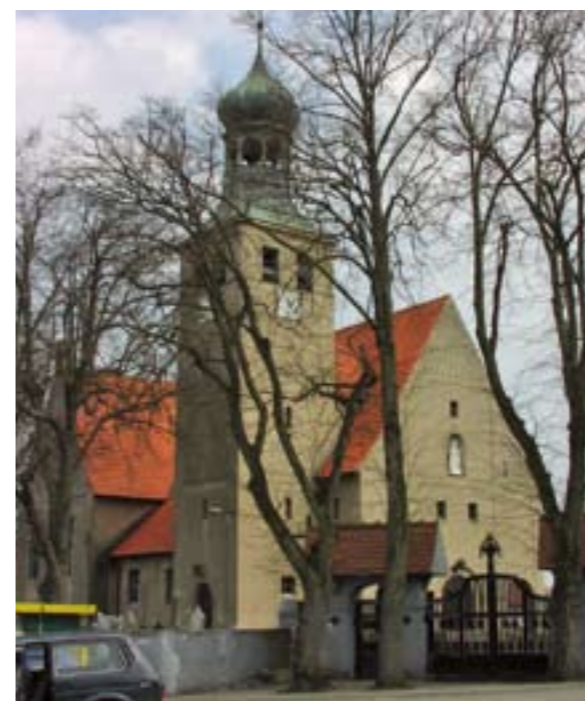
ZBRZYCA

*Zachowując
tradycyjne budownictwo
pielęgnowujemy naszą
„Małą Ojczyznę”*

ZABUDOWA CEGLANA

ASMUS

SWORNEGACE

PIEC CHLEBOWY W CZERNICY

KLOSNOWO

CHOCIŃSKI MŁYN

Młyn wodny w Czernicy

Powolny proces zanikania rodzimych tradycji budowlanych następował na terenach wchodzących obecnie w skład ZPK pod wpływem kolonizacji pruskiej z końca XVIII w. i niemieckiej w drugiej połowie XIX w. Władze wprowadzały zarządzenia mające na celu ograniczenie używania drewna jako budulca. Lasy zostały przejęte przez rząd pruski i objęte szeregiem zarządzeń ochronnych ograniczających ich eksploatację. O rozwoju budownictwa decydowały również urzędowe zarządzenia pruskie wprowadzające nowe zasady.

Mówi o tym zarządzenie pruskie z 1780 r.: „...Każda nowo powstająca zagroda nie ma być wcześniej zakładana, aż urzędnik królewski wyznaczy miejsce pod poszczególne budowle uwzględniając zasady bezpieczeństwa przed pożarem, to jest każde z zabudowań musi być w odpowiedniej odległości od siebie ...”. Późniejsze przepisy z 1824 r. zakazywały zakładania zagród, w których dom mieszkalny i zabudowania gospodarcze mieściłyby się pod jednym dachem. Dodatkowo wprowadzono nakaz zmniejszania liczby zabudowań, które w dawnej zagrodzie kaszubskiej były liczne.

Z uwagi na sporą ilość terenów leśnych będących w prywatnych rękach, w południowej części Kaszub, przestrzeganie zarządzeń przebiegało wyjątkowo opornie, dzięki czemu tradycyjne budownictwo drewniane z jego dawnymi cechami zachowało się w stosunkowo najlepszym stanie.

Pod koniec XIX w. w krajobrazie Zaborskiego Parku Krajobrazowego dzięki wsparciu ze strony władz pruskich i spółek ubezpieczeniowych następuje powszechny rozwój konstrukcji ceglanej. Najczęściej spotykane budynki ceglane to leśniczówki i szkoły. Są to budynki szerokofrontowe, licową ścianą ustawione ku drodze. Ściany z cegły są stawiane na silnym fundamencie z kamieni ciasnianych, spajanych cementem. Charakterystyczną cechą konstrukcji ściennej w budynku piętrowym jest dekoracyjny układ cegieł, oddzielający poziom stropu parteru od pietra.

LEŚNICTWO MŁYNEK